

Szabó Lajos

MIKRO- ÉS MAKROKÖZÖSSÉGEK SZEREPE AZ EGYHÁZI ÉS A TÁRSADALMI ÉLETBEN

*„Legyetek készen mindenkor számot adni mindenkinek,
aki számon kéri tőletek a bennetek élő reménységet.”
(1Pt 3,15b)*

Vonzás és aktivitás, zártság és nyitottság egy közösség életében

Miért van az, hogy az egyik közösségnek feltűnő és látható vonzereje van, a másiknak pedig nincsen ilyen kisugárzása? Mitől függ egy csoport hatékonysága és vitalitása? Mi tesz egy közösséget eleve vonzóvá és érdekessé, és mi az, ami miatt erre egy másik csoportnak esélye sincsen? Trendek, divatok és reklámok határozzák meg az esélyeket, vagy lehet mégis néhány állandó szabályszerűséget felfedezni és standardokat megfogalmazni a sikeres közösségképzésről és csoportalkotásról?

Az egyházon belül található közösségek/csoportok esetében is ugyanúgy feltehető ez a kérdés, mint a társadalomban működő közösségekkel kapcsolatban. Az egyik gyülekezet képes életerős csoportokkal látványosan megnövelni aktív tagjainak a számát, a másik pedig semmilyen elmozdulást sem képes elérni ezen a téren. Mitől függ ez? Személyektől? A vezető tehetségétől? A tagok összetételétől? A közösség tagjainak egymással való kapcsolatától?

A mai egyházi élethelyzetben egyre fontosabb felkészülni arra, hogy csak abban az esetben lesz életképes jövője egy nagyobb méretű, hagyományos keresztény közösségnek – érthetünk ez alatt egy egész felekezeti egyháztestet is –, ha benne mindennapos képességként és élő gyakorlatként van jelen az új csoportok képződésének és aktivitásának lehetősége. Az egyoldalú tradícióba menekülés vagy a kapkodás a modernnek gondolt formák között nem vezet egészséges irányba. Új és megújuló kics csoportok nélkül nincsen növekedő élet a nagy egyháztestben sem. A fennmaradási képesség legfőbb jele az, ha egy közösség mindennapi életének állandó elemeként megtapasztalható benne az új csoportok születése és ezen keresztül maga a növekedés élménye. Ennek hiánya gyengíti az adott közösség aktuális életképességét.

David J. Bosch szerint a Lélek erejével rendelkező egyháznak van jövője, ha küldetését illetően az egész emberi közösségre képes tekinteni. Ezt a felfogását támasztja alá azzal, ahogyan Moltmann, Lochman és Baker állásfoglalását szintetikusán összekapcsolja. Szerinte a korszerű missziói stratégiának az az előfeltétele, hogy legyen benne esélye a teljesen új csoport képződésének, és ez vonzó közösségként intenzíven hasson a környezetében. Lehetőleg határok és előítéletek nélkül, és minél tágabb tájékozódási és orientációs perspektívával, minél merészebb nyitottsággal. Az egyház mint közösség „Isten szeretetének, igazságának és igazságosságának a megvalósulása a mindennapi életben. Ezt a közösséget nem szabad lekicsinyelnünk. Különálló közösség ez, ám nem holmi egyesület, nem gettó. A Lélek nem lehet az egyház túsza, mintha csak az lenne a dolga, hogy az egyházat fenntartsa és a külvilágtól óvja. Az egyház csak az egész emberi közösség szerves részeként létezik, mert mihelyst az egész emberi közösségtől függetlenül próbálja saját életét felfogni, azon nyomban elárulja azt az egyedüli célt, amelynek létjogosultságát köszönheti.”¹

Bosch rámutat arra is, hogy egy igazi missziói paradigmaváltásnak nemcsak és főleg nem gazdasági előfeltételei vannak, hanem mentalitásbeli, lelki és karakterisztikus tényezőktől függ. A mikroközösség missziói képessége és a makroközösség missziói eredményessége teljes mértékben összefügg egymással. A nagyvárosi megújult, friss gyülekezetek lelkészei is ezt a konzekvenciát vonták le tapasztalataikból: „Gyülekezeteink a közösség alapú gyülekezeti élettel a megújulási mozgalmak tanulságát erősítik meg: közösség nélkül nincs megújulás.”²

A megújult, nagyvárosi gyülekezetekben lezajló minőségi újulások kis közösségektől indulnak, és így fognak hatni a nagy közösségre is. Ennek a megújulási képességnek a fejlődését mindig hűen jelzi az, ha egy nagy közösség képes a teljesen új kis közösségek létrehozására a mindennapokban, vagy ezek szívesen integrálódnak benne. Sőt már eleve akkor egészséges egy nagy közösség, ha motiválja a kis csoportok létezését, működését, és él az ő működésük által megjelenő sokszínűség ajándékaival. Nem az idegenkedés a nagy közösség első reakciója, hanem az érdeklődés. A nyitottság pedig az igazi védelem, és ez a biztonságérzetének is alapja. „Az erős, jól működő, de nyitott közösség nyújtja a legbiztosabb védelmet és hátteret a különféle társadalmi és szellemi támadásokkal szemben.”³

Szükség van egy olyan egyéni és közösségi vágy kialakulására a nagy közösségben, a már régóta meglévő vagy akár alapító tagok esetében is, hogy állandó prioritása legyen az új csoport kialakításának és integrálásának. Így válik természetessé

¹ BOSCH 2005, 471. o.

² CZÖVEK 2010, 254. o.

³ Uo. 153–154. o.

benne az, hogy nem a régi közösségek mindenáron történő megmentése marad a fő cél, hanem az egészséges növekedés. Előbbi az oka annak, hogy sok esetben a papírformának megfelelni akaró statisztikai fenntartás és megőrzés emészti föl a legtöbb energiát a nagy csoport működésében. Ezzel a jelenséggel néznek szembe ma egészen konkrétan Európában a hagyományos egyházak közösségei. Különösen is igaz ez a mai magyar helyzetre.

Közösségépítés a tradíció és a megújulás kontextusában

A tradicionális keresztény közösségek ma nagyon nehezen képesek egy valóban rugalmas magatartásforma-változásra. Pedig az elmúlt században többször volt feltűnő jellemzője ezeknek a közösségeknek a belső és külső missziói megújulás és növekedés. Nemcsak a megújulás jellemezte őket, hanem annak gyorsasága és spontaneitása is. Mára azonban egyértelműen látszik, hogy a történelmi egyházak eddig jól alkalmazott közösségépítési és csoportképzési technikái, kitaposott útjai önmagukban egyáltalán nem működőképesek már, és nem is hatékonyak az újabb nemzedékek megszólítására és aktivizálására. Lassan rá lehet ébredni arra, hogy az évtizedes hagyományokkal rendelkező alkalmak és keretek többé már nem versenyképesek. A kontextus, a megváltozott élet új formák után kiált.

Meggyőzően utal egy új, lelki orientációjú, járható missziói magatartás felvállalására a debrecen-nagyerdei református gyülekezet lelkésze, Püski Lajos: „Két dolgot tehát nemcsak tehetünk, hanem tennünk kell. El kell oldanunk a megszokott parthoz hozzákötöző és így tétlenségre kárhozható kötelet, és a szél mozdulásáért imádkozva fel kell vonni a vitorlákat!”⁴ Sikeres példáját mutatja a gyülekezetük annak, hogy lehetséges valóban gyorsan elszakadni a tradicionális megkötözöttségektől, és elindulni egy igazán bátor megújulás felé.

Hasonló példákat ismerhetünk meg a Czövek Tamás által szerkesztett, *Írd meg, amiket láttál – Hét lakótelepi gyülekezet* címmel megjelent kötetben is (2010). Az itt bemutatott missziói gyülekezetek a példái annak, hogy lehetséges a megújulás és új kezdet ma is, de a bátorság és a kezdeményezőkézség sem elegendő, hanem szükség van a tudatos szervezési és lelki munkára.

Minden időben újra aktuálisan meg kell azt élni, hogy az egyház korszaka valóban a Lélek korszaka. Ennek megfelelő a dinamikus magatartás, ami igazi és friss tartalmat és mozgósító erőt jelent. A kereszténység nem magát szervezi, hanem ráérez a Lélek mozgására, és felfedezi a Lélek működését aktuálisan a saját közösségeiben. Mekkora ellentmondás az, hogy szüntelenül imádkozik az egyház a Szentlélekért,

⁴ PÜSKI 2013, 168. o.

ám ugyanakkor mindent meg akar őrizni úgy, ahogyan éppen van? A megújulási vágy és a tradícióhoz kötöttség csak nagyon körültekintő és önkritikusan átgondolt magatartásmóddal képes helyes arányba kerülni az egyház életében. A kettő egyensúlyának megtalálása minden korban nagy energiát igényel. De ez a feladat elkerülhetetlen.

A hamis megnyugvásban és beletörődésben megnyilvánuló passzív állapotot tartja a megújulás nagy akadályának korunkban Martin Werlen bencés szerzetes, aki vizitátorként látogatta a szerzetesi közösségeket, és magyarországi tartózkodása alatt írta meg népszerűvé vált egyházelemző könyvét, amelyben erőteljes szavakkal figyelmeztet a keresztény közösségek állóvízszerű életének veszélyeire. „Alig merünk új lépéseket tenni. Hozzászoktunk az egyházhoz és hitéletünkhöz. Egyszerűen minden úgy megy tovább, ahogy eddig. Ez azonban veszélyes, sőt életveszélyes!” – írja.⁵

Igaza van Werlennek: az új lehetőségének megélése létszükséglet valamennyi történelmi egyházi közösség számára, hazánkban is. A Magyarországi Evangélikus Egyház esetében is igaz az, hogy nem egyszerűen a létszámbeli visszaesés a veszélyes téma, hanem a fennmaradásért való küzdelem mikéntje is. Mert lényegében a túlélés a kérdés. Nem veszteségi rátáról van szó, hanem a növekedési attitűd hiányáról. A növekedéshez szükséges mentalitás hiányáról vagy háttérbe szorulásáról. Van néhány élénkülő, növekvő gyülekezet, ám ezektől eltekintve ma a fogyás realitása ijesztő méreteket ölt. A leggyorsabban fogyó közösségekben sokszor már a minden vasárnapi istentisztelet megtartása is gondot jelent a résztvevők kis létszáma miatt. Ebben a negatív tendenciában szerepet játszik az is, hogy evangélikus identitásunk tartalmi kutatása, újbóli megfogalmazása és szenvedélyes közvetítése gyenge lábakon áll. Sokszor egyszerűbb csupán vinni napról napra a megszokottat, és nem szembenézni az aktuális helyzet drámaiságával.

Még inkább élessé teszi ezt a kérdést az a kettősség, ahogyan ez a folyamat lejátszódik. Amelyik közösségben a vonzás és a növekedés folyamata valamilyen megtapasztalható szinten zajlik, ott ez természetesnek és magától értődőnek mutatkozik, mintha mindezért nem is kellene nagyobb teljesítményt nyújtani. Ahol viszont a vonzás és növekedés hiánya mutatkozik, ott bántóan tűnik fel a sok próbálkozás és kudarcos tapasztalat, ez pedig nagyon zavarja a közösség belső dinamikáját, mert a közösség tagjai egyedülinek és állandónak élik meg a negatív tendenciát, eredménytelenségek halmozódnak fel tudatukban és tapasztalatukban hihetetlen gyorsasággal. A sikertelenség többszöri megtapasztalása még kevesebb bátorságot hagy, a kezdeményezőkészség is visszaesik, ez pedig kioltja a változtatás lehetőségét.

Sokszor fixálódni látszik egy jelenség: ahol az egyik irány állandósulni kezd,

⁵ WERLEN 2015, 18. o.

ott ez marad a közösség életének a tendenciája éveken keresztül. Majdnem megváltozhatatlan irányvételként veszi uralma alá az egész közösség életét. Így két véglete alakul ki a kis közösségeknek – sikeres és vegetáló csoportok –, a köztük lévő életképességbeli különbség pedig egyre nagyobb lesz. A sikeres csoportok szolidaritása és a gyengülő közösségek irányában megnyilvánuló segítségnyújtása nem igazán jellemző az egyházi makroközösségen belül, legfeljebb szórványosan jelenik meg. Alkalmi jelleggel és akciószerűen tapasztalható csak. A negatív kör pedig ezzel bezárul.

Lehet-e egy közösség vagy csoport vonzását és aktivitását tudatosan fejleszteni és erősíteni valamilyen speciális lépéssel, stratégiával és programmal? Fel lehet-e ismerni időben azokat a jegeket, amelyek jelzik, hogy az adott közösség energiát veszít, és nem képes már a dinamikus és növekedő kapcsolatépítésre és -fenntartásra? Min érdemes változtatni ekkor? Mit érdemes egyáltalán feltárni és megvizsgálni ilyen helyzetben?

Azért is aktuális ez a kérdés, mert egyre többször hangzik el ma, hogy az ún. történelmi egyházak közösségei, gyülekezetei nem tudnak olyan eredményesen kommunikálni és megjeleníteni a mai társadalomban, mint a hagyományos felekezethez nem kötődő, új típusú keresztény csoportok és kisközösségek. Ezek a hosszú történelmi út nélküli vallási közösségek rendkívül rugalmasak és életképesek. Olyan képet mutat ez sokszor, és olyan gondolatokat is ébreszt, mintha az évszázadokat maga mögött tudó rendszer a végéhez közeledne, és csak valami egészen új formáció élhetne majd tovább a jövőben. Külső kritika is sokszor jelzi a megfáradást. Ez megmutatkozik a keresztény történelmi egyházak belső pesszimizmusának fokozódásában is, ahogyan az önmagukkal való foglalkozás vagy a saját szerkezeti és strukturális kérdéseikkel való küzdelem leköti energiájuknak majdnem egészét. Nem marad számottevő szabad energia arra, hogy a megújulás és az új kezdeményezés valósága élmény lehessen a tagjai és a környezetében élők számára. Híjával vannak a szabadságérzésnek ahhoz, hogy valami teljesen új kezdődjön el rajtuk és bennük a mai kontextusban. Ez nem egy egyszerű optimista látásmód hiánya, hanem a megújulás lehetőségébe vetett meggyőződés gyengesége.

Az európai országokban pedig egyértelműen látszik a keresztény egyházak életében a stagnálás vagy a fogyás. A pusztta fennmaradásért folyó küzdelem lett a közösségek mindennapi realitása, nem a nyitás, a növekedés és a fejlődés. Nyilvánvaló türelmetlenség is jár ezzel együtt, hiszen így a jelen számára is nagyon fontos, erőt adó jövőkép halványodik, erőtlenedik, és az aktuális missziói területekre sem hat motiválóan ez az életérzés.

A közösségépítés fent jelzett kétirányú jelensége gyakran olyan formában jelentkezik, hogy a tendenciák automatizmusként élnek egymás mellett: ahol megvalósul

a növekedés, ott az stabilizálódik, ahol pedig a vonzás hiánya uralkodik, ott nincs kimozdulás a holtpontról. A fogyás, a zsugorodás és a leépülés válik itt „örök” témává. Hasonló ez a jelenség ahhoz, ahogyan a népesség csökkenése állandósult egyes európai országokban mára. A világ több más országában ugyanakkor a növekedés, nem pedig a fogyás a valóság. A legszegényebb környezetben is él egy alapvető optimizmus, a leggazdagabb környezetben pedig egy bizonyos kiábrándultság vagy érdektelenség uralkodik a jövőt illetően. Így az egyik csoportnak van esélye a megújulásra, míg a másoknak, úgy tűnik, nincsen. Krízisek halmazát állítják elő ezek a jelenségek a mikro- és makroközösségek életében. A krízis megfelelő kezelése viszont segíthet a kivezető utak megtalálásában.

Az egyházaknak szembe kell nézniük a korjelenségekkel. A teológiai kérdéseket és válaszokat is ennek megfelelően kellene megfogalmazni és kezelni. Ez azért is nagyon fontos és aktuális feladat, mert az identitástudat akkor bizonytalanodik el egy közösségben, amikor a jövőbe vetett bizalom és a jövő iránti érdeklődési vágy visszaesik, és többé nem szerepel a napi alaptémák között. Ráadásul a mindenkori keresztény identitásnak alapvető eleme a jövő felé forduló alapállás. A keresztény üzenet ma sem más, mint az előretékinő és az eszkatologikus távlat felől a mához visszakapcsoló meggyőződés hirdetése. A krízissel való szembesülés is a kivezetés és a fejlődés lehetséges voltába vetett hittel élhető meg, előresegítő módon.

A gyakorlati teológia annak köszönheti az elmúlt évszázadban átélt reneszánszát, hogy közel lépett a kontextushoz, és bátran tekintett előre a legszélesebb összefüggések rendszerében. Nem szűkült, hanem nagyon is tágult a horizontja ezzel, és ez nagy változást hozott a gyakorlati teológia mozgásterét illetően. Erre a gyökeresen megváltozott helyzetre tekint rendkívüli érzékenységgel Christian Grethlein teológiai munkásságában, amikor a gyakorlati teológiát relatíve fiatal teológiai tudományágként írja le, és mind történeti hátterét, mind mai kontextuális meghatározottságát „modern krízistudományként” határozza meg. Ez azt is jelenti, hogy erős és határozott kihívást támaszt a környezet, ez pedig változásra, átalakulásra sarkall. Mivel már a 19. század végétől kezdve ezzel a kihívást jelentő környezettel szembesül a gyakorlati teológia, így nem is tehet mást, mint hogy változik és átalakul.

„A gyakorlati teológiát máig meghatározza a *kríziskoncepció*, mégpedig két vonatkozásban: egyrészt a tárgyait a krízis nézőpontja szerint tematizálja, azaz a problémás kapcsolatok felől közelíti meg, amelyek innovatív cselekvést igényelnek. Konkrétan nevezünk meg három ilyen »krízist«!

- A 19. sz. elejétől kezdve a politikai, szociális és kulturális változások vezettek a diszciplína alakításához.

- A »modernitás« által teremtett kihívások vezettek új módszertani eszméléshez a 19–20. század fordulóján.
- Végül azok a reformtörekvések, amelyek a 20. század hatvanas éveinek végétől máig jelen vannak, folyamatos kísérletezést, az önértelmezés és a munkamódszerek változásait idézték elő és határozták meg.⁶

Ennek a folyamatnak a jegyében kerülhetett a közösségépítés is a kutatások és a gondolkodás középpontjába a gyakorlati teológián belül. A gyülekezetépítés – illetve ahogyan ma inkább szeretjük a fogalmat használni: a gyülekezetépülés, gyülekezetfejlesztés – azért is hangsúlyos ma, mert a közösségek alakulásának, fennmaradásának és fejlődésének a kérdései több társtudományak is központi kérdésévé váltak. A korábban népszerű és sokak által igénybevett közösségi aktivitások kerültek veszélybe napjainkra, a kelet-európai volt szocialista országok közösségi kultúrája mindenestül kritikus állapotba került. Ez a krízis nem kímélte az egyházi közösségeket sem, csak talán kicsit enyhébben tört rájuk, és bizonyos késleltetett időzítéssel.

A csoportok felelőssége a különleges krízisszituációk kontextusában

Mégis vannak azonban olyan váratlan, új események és változások egy közösség életében, amelyek előidéznak egy bizonyos rendkívüli cselekvést. Léteznek olyan időszakok, amelyek közös átélése kimozdíthatja a megmerevedett státusból a csoportot/közösséget, és elhozza az esélyt arra, hogy átrendeződjenek a bebetonozottnak hitt tendenciák a csoport/közösség életében.

Ezt éljük meg európai összefüggésben a menekültekkel kapcsolatos, évek óta előrejelzett, mára hirtelen teljes valóságával jelentkező, drámai eseménysorozattal. A migrációs válság mindenképpen a mikro- és makroközösségek próbája az empátia, a tolerancia és a befogadás vagy távoltagezés összefüggésében. A félelemnek és a bátorságnak a határait feszegetik természetesen az ilyen volumenű események. Persze ennél jóval többet is jelentenek, hiszen jól látható ma, hogy a közösségek szélsőséges erői azonnal megpróbálják érvényesíteni akaratukat és álláspontjukat ebben a krízisszituációban.

De az integráció esélyének megteremtése, illetve az ezzel való teljes vagy részleges szembenállás is egyaránt próbára teszi a kis és nagy közösségeket Európában. Nem könnyű pontosan felmérni, hogy milyen energiákat és indulatokat vált ki egy ilyen drámai esemény a csoportokból, országokból és a még nagyobb közösségekből. Mindenesetre hihetetlen mértékben megnőtt ebben a helyzetben a kis és nagy közösségek

⁶ GRETHLEIN 2012, 21. o.

felelőssége. Már pusztán a kommunikációjuk is, de egyáltalán az egész hozzáállásuk meghatározó lehet a szélesebb társadalom közhangulatát és viselkedését illetően.

Az emberek nagyobb közösségének a magatartása mindig egy kisebb közösségben kialakult és már ott gyakorolt magatartásnak a tömeges méretű megélése. Ahogyan a nagy tömegek előtti beszédnek is – a történelem tanulsága szerint – mindig megvan egy kisebb közösségben már megtartott próbája, ugyanúgy van felelőssége ma is a kis közösségek gondolkodásának, szóhasználatának és indulatának. A kérdés mindig az, hogy mikor észleli egy kis közösség az aktuális szavainak és tetteinek a jelentőségét egy közeledő, nagyobb változás összefüggésében. A tétet és a kockázatot is növeli az a szempont, hogy idejében vagy túl későn történik ez. Ha időben történik ez az önkritikus szembenézés, akkor van lehetőség a korrekcióra és mások kritikai megjegyzéseinek a figyelembevételére. Ha ez váratlanul egybeesik egy nagyméretű változás kényszerű és gyors megéléssel, akkor nagy az esélye a szélsőséges indulatok előtérbe kerülésének. Az egyház mindenkori prófétai szolgálatának nagy kihívása az ilyen helyzet. Egyáltalán nem mindegy, hogy mikor és milyen tartalommal szólal meg az egyház ezekben a drámai konfliktusszituációkban.

Hogyan vehetők észre a megfelelő időben ezek a változási helyzetek? Mit lehet tenni azért, hogy az egészségesebb közösség irányába történjen elmozdulás, és ne megoszlást és részekre szakadást eredményezzen a szituáció az adott csoportban? Mennyire múlik ennek a sikere a vezetőn vagy a közösség tagjain? Van-e őszinte felelősségérzet a vezetők és a vezetettek között, vagy egy érkényeszer uralkodik mindenben? Általános trendek határozzák meg az irányvételt, vagy van lehetőség a helyi és az alacsonyabb szinteken is higgadtan dönteni? Mennyire kényyszerítő a globalizáció ereje, és mire van lehetősége a lokális próbálkozásoknak és megoldásoknak?

A többiek tapasztalatának és gondolatainak megismerése és feldolgozása a nagyobb közösség egészséges reakciójának fontos feltétele, válságok idején különösen is. A nyílt kommunikáció nagyon sokat segíthet. A folyamatos véleménynyilvánítás a csoportok belső életében szintén előreviszi a tisztázott és felelősséggel kimondott állásfoglalás megszületését. Minden elhallgatás, az információ és a tájékoztatás visszafogása megnehezíti a csoport kommunikációjának a helyzetét, és szinte lehetetlenné teszi a jó döntést.

A csoportban megvalósuló megfelelő reagálás kialakításához hozzájárulhatnak a tudományok, maga a teológia is. Igaz ez a mikro- és makroközösségek vonatkozásában egyaránt. Az események megélése és a konzekvenciák levonása minden csoportnak és közösségnek egyrészt ismétlődő, másrészt újra kialakítandó tevékenysége. Ez elkerülhetetlen, szükségszerű tevékenység. Jó vagy rossz irányba, de valamerre mindenképpen el kell mozdulnia a közösségnek a külső nagy változásokra történő reagálás során.

A mai korban születő kis- és nagycsoportos döntések háttérében vagy ott vannak a megalapozott háttértudások és -ismeretek, vagy nincsenek. Nyilvánvaló, hogy a jelenlétük a kívánatos. Ezért nagy a kommunikáció felelőssége: a tudományok eredményeit, állásfoglalásait a nyilvános vitákban meg kell ismertetni és minél többek számára elérhetővé kell tenni. A tudomány küldetése az, hogy felismerésével tájékozódást és döntést segítő módon kommunikáljon a kis és nagy közösségek felé. Szükség van a különböző vélemények szakszerű ütköztetésére éppúgy, mint a kritikai álláspont igénylésére és figyelembevételére. Talán ezzel is magyarázható az a jelenség, hogy a gyakorlati teológián belül a közösségépítés és a közösségpszichológia érezhetően előtérbe került, és nagy igény mutatkozik az ilyen irányba mozduló kutatási területek munkájára.

Egyre határozottabban jelenik meg a keresztény közösségekben a csoportos döntéshozatal iránti igény. Úgy tűnik, az egyes krízisszituációkban is előbbre lehetne jutni így. A csoportos, felelős döntéshozatal súlyának növekedése egyben a közösségek identitástudatát is erősítené. A civil vezetés szerepvállalása növekszik az egyházak életében, ezzel együtt természetesen visszaesik a hierarchikus, tekintélyelvű irányítás. Határozott mértékben előtérbe kerül a demokratikus vezetési stílus, és egyre hatékonyabban jelenik meg a különböző döntési szinteken az egyház gyakorlati életében. Vajon sikerül-e ennek az előnyeit megfelelően beépíteni egy megújulási folyamatba?

Igazán hatásos döntéshozatalhoz csak úgy lehet eljutni, ha azt valamilyen formában megelőzi a csoport informálása, helyzetbe hozása, és kialakul a bizalom légköre. A hatásos döntéshozatalhoz szükséges négy funkciót nevezi meg és tárgyalja azok jelentőségét Randy Hirokawa és Dennis Guran a csoportos döntéshozatal funkcionális szemléletének leírásában:

1. problémaelemzés,
2. célkitűzés,
3. alternatívák felismerése,
4. a pozitív és negatív jellemzők kiértékelése.⁷

Hangsúlyozzák azonban, hogy nem elegendő a fontossági sorrend felállítása, bár ez logikus sorrend kialakítását jelentheti, és utalhat arra, mit tartunk a legfontosabbnak, azonban „a négy funkciónak egyaránt teljesülnie kell ahhoz, hogy minél valószínűbb legyen a legjobb döntés megszületése. Egyetlen funkció sem fontosabb a többinél.”⁸

Az állandósuló tendenciák nagyobb összefüggésben, országok és nemzetek éle-

⁷ GRIFFIN 2001, 217. o.

⁸ Uo. 220. o.

tében is ugyanolyan fontos szerepet játszanak, mint azt fent körülírtuk. A nagyobb társadalmi csoportok ugyanúgy képesek arra, hogy állandósuló tendenciákat mutassanak, mint a kisebbek. Az egyik társadalom közérzete rendületlenül az optimista és kiegyensúlyozott felé tart, míg a másiké ismételten pesszimista irányba mozdul, és ezzel nagyon változó és labilis lesz a közérzeti mutatója. A negatív jelenségek megsokszorozódnak. Ilyen magyar jelenségre mutat rá egy előadásában Benda József, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet főigazgatói tanácsadója. „Ma Magyarországon háromezer településből kétezerben fogy a népesség. A lakosság elfogyásának pedig infrastrukturális következményei vannak: megszűnnek posták, iskolák, vasutak, utak. Ha most nem teszünk valamit, akkor ijesztő következmények lesznek!”⁹

Tudjuk, hogy nem minden esetben magyarázhatók ezek a tendenciák pusztán a gazdasági háttérrel. A fokozott jólét sem a közösségekben, sem az egyéni életben nem terem magától életkedvet és jövőlátást. Sok esetben éppen a nehezebb sorsú országok, közösségek élnek meg úgy az összetartozást és az egymásért tanúsított felelősség gyakorlását, hogy messze erősebb összetartó szálak jellemzik őket, mint egy vitathatatlanul jólétben élő társadalomét vagy közösségét.

Visszatérve az alapkérdéshez – hogyan segítheti egy váratlan kihívás a kis és nagy közösség életének megújulását – érdemes elgondolkozni a menekültekkel kapcsolatos aktuális megnyilvánulásokon is. Mi okozza vajon azt, hogy az egyik egyházi közösség aktivitása magától értődik, a másiké pedig nem? Mi áll annak a hátterében, hogy az egyik közösségre a zártság és a belterjesség lesz jellemző, a másikra pedig éppen az ellenkezője: bárki számára nyitott, és nem tanúsít félelmet, ijedtséget, ha érdeklődők, „furcsa életű” emberek érkeznek a köreibe? Egyáltalán mitől függ az integráció képessége egy adott csoportban? Min múlik az, hogy képesek egymást elfogadni és erősíteni egy közösség régi és új tagjai, vagy épp az ellenkezője érvényesül: bizalmatlanság uralkodik a közösségen belül? Egyértelmű, hogy megújulás csak az új hatásoknak és új személyeknek a belépésével indukálódik egy közösség életében. Minél kevesebb a félelem és az elzárkózás, annál inkább lesz lehetőség a frissülésre és az új kihívásokkal való megküzdésre. Hogyan tehet szert egy egyházi közösség egészséges csoportéletre? Mitől függ az, hogy egy egyházi közösség állandóan a zsugorodásával foglalkozik, vagy pedig dinamikus növekedésben él?

Az életerős közösségnek az az egyik legfontosabb ismérve, hogy benne a megújulás *lehetősége* a tagok számára tisztán érezhető. A mikro- és a makroközösség is úgy tudja megmutatni az életképességét kifelé, hogy a fejlődését és a változásra való képességét megtapasztalják azok, akik szorosban a közösséghez tartoznak. Az újonnan érkezők is ezzel szembesülnek szinte első élményként. Ez az egyik alap-

⁹ <http://www.evangelikus.hu/kapcsolatok-es-nepessegfogyas>. Letöltés: 2016. március 15.

vető feltétele is annak, hogy valódi vonzerőt tudjon kifejteni a környezetében egy csoport. Így képződnek a nagyobb csoporton belüli saját, kisebb csoportok, ahová mindig szívesen besorolódnak új tagok. Itt, a kis csoportban a közvetlenség és a gyors kapcsolatépítés lehet motiváló.

A hasonló tulajdonságok, a megegyező érdeklődés vagy ugyanazon kérdéseknek a kutatása és megbeszélése gyorsan összeköti az embereket. Azzal az egyszerű élménnyel kerülünk bele a csoportba, hogy „jó ide tartozni”. Persze nem utolsósorban a másakra való ráatalálás és az egyedüllétből való kilépés, illetve a „hasznosság” tudatának erősödése is inspirálja a csoporthoz tartozás kialakulását.

Visszatérve a kezdeti kérdéssel, az egyházi közösségeket fontos abból a szempontból megvizsgálni, hogy mi az oka a különbségnek: az egyik helyen természetesnek látszik a csoportképződés pozitív folyamata, ugyanakkor egy másik helyszínen nagy erőfeszítések ellenére alig jön létre egy működőképes csoport, a vonzás és a növekedés pedig egyáltalán nem mutatkozik.

A csoport képződésének önmagában is az a titka, hogy az érdeklődés kezdeti helyzetétől el tudnak-e jutni a csoport tagjai arra a szintre, hogy a kötődésük távlatát és eredményességét is meglátják majd. Az átélehető fejlődés kritériuma ez. A közösség fejlődése elválaszthatatlan az egyének fejlődésétől.

Erre a megállapításra jutott el Christian A. Schwarz is, aki több évtizede intenzíven gyakorolja és kutatja a keresztény közösségépítést és -fejlesztést. „A közösségi élet szempontjából nincs értelme különbséget tenni egyéni fejlődés és közösségi fejlődés között. A közösség akkor fejlődik, ha a hozzá kötődő egyének fejlődnek. A közösségben akkor következik be minőségi változás, ha az emberek életében is bekövetkezik. A közösség akkor válik egészségesebbé, ha az egyén is azzá válik.”¹⁰

A keresztény gyülekezeti közösségek megújulásával kapcsolatban különösen is érdemes tanulmányozni a 2015-ben magyarul is megjelent munkáját, amely a világ 86 országában 70 000 közösségre kiterjedő kutatás konklúzióját és gyakorlati eredményét tömöríti népszerű formában.

A vallási közösség összefüggésében jelentős szerepe van annak a ma gyakran tapasztalható jelenségnek, hogy egy élmény vagy egy nagyon mély érzelmi tapasztalás hoz valakit hirtelen közel egy gyülekezeti közösséghez. Szükség van egy ilyen jellegű első lelkesedésre és indulásra, mert ez győzi le a szorongást és a bátortalanságot. Ez a közösséghez való közeledés első lépése. Sokan akadnak el már ezen a ponton. Nagy eséllyel indul az a közösség a meghívásával és megszólításával, amely ráérez az aktuális hívó szóra és kimozdító tartalomra.¹¹

¹⁰ SCHWARZ 2015, 22. o.

¹¹ Uo. 37–54. o.

Azt is meg kell azonban jegyeznünk, hogy a kezdeti élmény szakaszában sok esetben egy ideális és csupa jó megoldást kínáló jövőképet lát valaki. A csoportban való élet kibontakozása és a kommunikáció hétköznapivá válása és rutinná alakulása viszont minden csoporttagot olyan helyzet elé állít később, amelyben el kell dönteni, hogy kitart-e a csoport mellett, vagy vált és újabb kötődést keres máshol. Ha egy régóta várt megújulás esélye újra megtapasztalhatóvá válik a csoporthoz tartozás gyakorlatában, akkor van megtartó erő az adott közösségben.

A gyülekezeti közösséghez való hűség és kitartás korábban kevésbé volt vitatott, mint napjainkban. A fegyelmezett és tradicionális alapú „hívő” magatartás nem kérdőjelezte meg az eredeti csoporthoz tartozás fontosságát olyan gyorsan és olyan mértékben, mint ma. Kudarcok, csalódások és krízisek idején nem az volt a kérdés, hogy valaki benne marad-e az adott vallási közösségben vagy nem, hanem csupán az, hogy milyen módon tudja helyreállítani a viszonyát a csoporttal. A kilépés, az elszakadás semmiképpen sem volt az elsődleges reakció része. Ma ez a lépés nagyon gyorsá és gyakorivá vált. A közösségeknek tudomásul kell venniük azt, hogy az odatartozás és az elszakadás hirtelen döntések következményeként állandóan jelen van az életükben.

Ott marad fent hosszabb ideig életképesen egy csoport, ahol a tagok többszörösen átélhetik az újjal és az ismeretlennel való találkozást, és ennek az élménynek a során megszerzett tudásuk és a megtapasztalt közösségi kapcsolatuk egyaránt személyes életperspektívát mutat.

A mikrocsoportok növekvő jelentősége

Önmagunk megtapasztalásában és a saját képességeink megismerésében van nagy jelentősége a kis csoporthoz tartozásnak, mert ez a természetes önismereti fejlődés lehetőségét nyújtja. Életkortól független igényként jelentkezik ez az aktivitás. Nagyon fontos megtartani ezt a képességet és készséget, mert a kis csoporthoz való tartozás a mentális egészség megőrzéséhez alapvetően hozzátartozik.

A mai magyar társadalmi élet kontextusában is jól érzékelhető, hogy a kisebb létszámú csoportok jelentősége nagyon megnövekedett. Sokan keresik annak a lehetőségét, hogy tartozzanak egy olyan közösséghez, ahol önismereti elmélyülésre ugyanúgy nyílik lehetőség, mint néhány emberhez való kötődésre. Ez a második cél is nagyon fontossá vált, mert meggyengültek a hagyományos kapcsolati lehetőségek a családi és lakóhelyi közvetlen környezetben. A társas életnek a kis csoportok által biztosított alkalmi találkozásaira, kommunikációjára és aktivitásaira minden embernek elemi szüksége van. Ha nagyobb összefüggésben nézzük: mindennemű közösségszervezés és közösségépítés fontos az individualizálódó társadalom mai állapotában.

Bagdy Emőke pszichológus abban látja a mai magyar társadalom egyik nagy problémáját, hogy egyre nagyobb számban hiányoznak belőle az igazi, pszichológiai értelemben is felnőtt léttel rendelkező emberek. Nevesítve azok, akik a közösségnek adni akarnak, benne felelősséget vállalni szeretnének, és elköteleződni tudnak az építő közügyekben. Kritikus az a tendencia, ami a fiatalabb generációk közösségi irányultságát jellemzi. „Ma mentálisan fertőzött kultúrában élünk, tárgyközpontú, konzum a világunk! Felhasználunk, kihasználunk, elhasználunk” – nehéz helyzetben vannak ma a fiatalok, mert nem adni akarnak, csak kapni.¹²

A társadalom belső életerejét javító kis közösségekben pedig épp fordított a helyzet: az adni képes és felelősséget vállaló gondolkodással és hozzáállással rendelkező emberek lennének a meghatározóak, akik a többség felé kezdeményező aktivitással közelednének.

A mikroközösségek előnyei és pozitívumai a maguk természetességében könnyen láthatók és gyorsan meg is tapasztalhatók. Ahogyan a szociálpszichológia alapvető definíciója is megfogalmazza ezeket: „A csoporthoz tartozás nagyon sok előnnyel jár. A csoportban kapcsolatokat, értékeket kínálnak, és azt, hogy mások megbecsülnek minket. Lehetővé teszik, hogy valamilyen önmagunknál nagyobb dolog részei legyünk. Úgy is mondhatnánk, hogy csoporttagként többet arathatunk, mint amit egyénileg elvetettünk, hogy sütkérezhetünk mások sikereinek fényében, és hogy a csoport hasonlóságérzést és menedéket nyújt számunkra. A csoporthoz tartozás érzése, amely a többiekhez köt minket, az alapja a társas életben való részvételünknek. Segít megőrizni a mentális és fizikai egészséget is.”¹³

Hogy miért növekszik ma Európában a mikrocsoportok népszerűsége, annak már minden oka benne van ebben az alapdefinícióban. A mások általi megbecsülés mint növekvő igény és a menedék megtalálásának a vágya nagyon erős motivációk a csoportok építésére. A másokhoz tartozás élménye elemi igény. A másik ember életének kísérése, illetve a saját élet utáni érdeklődés mások részéről szintén nagyon fontos szellemi és lelki igény az emberi életben. A kisközösségi összhang megtalálása eredményezi az egyén belső egyensúlyának javulását és stabilizációját is.

Nem fér kétség ahhoz, hogy ma a magyarországi munkahelyekről külföldre vándorlás egyik oka a hihetetlen alacsony jövedelmek mellett a másik ember munkájának, alkotásának – és lényegében a személyének – a lekezelése és semmibe vétele. Ez olyan magatartásforma, ami sajnos ma széles körben elterjedt a magyar társadalomban: a szakmai és emberi megbecsülés hiánya. Egy közösség elfogadó, érdeklődő és egymást motiváló légköre nagyon pozitív erőként tud hatni még

¹² <http://www.evangelikus.hu/kapcsolatok-es-nepessegfogyas>. Letöltés: 2016. március 14.

¹³ SMITH–MACKIE 2001, 322. o.

rendkívüli helyzetekben és nehezen elviselhető külső körülmények között is. Az önzésnek és az egyéni érdek előretörésének olyan mértékét lehet azonban ma megtapasztalni, amivel nagyon sokan képtelenek együtt élni, mert más értékeket szeretnének megtalálni és megélni a maguk életében.

A magánéletben és a családi közösségekben egyre inkább hiánycikk a tényleges védelem és menedéknyújtás a szó legnemesebb értelmében a tagok számára. Természetes kisközösségként a családok egyre nagyobb arányban képtelenné válnak arra, hogy megtartó és megerősítő hatásukat gyakorolják. Ezért is keresnek sokan megoldást más típusú, mesterségesen kialakított mikroközösségekben. Azonos érdeklődés, egyforma ízlés vagy egybeeső szabadidős tevékenység, esetleg a közös szórakozás hoz létre hiánypótló kisközösségeket, amelyekben mégis átélhetővé válik a kapcsolódás a másikhoz, és az individuális létforma mégis rátalálhat egy közösségi összetartozásra. Ezek a kisközösségek azért is érdekesek a keresztény egyházak mai élete szempontjából, mert amennyiben ilyen jellegű kapcsolódásokra nyílik lehetőség az egyház keretein belül, akkor ezek nagyon megerősíthetik az egyházi közösség vonzását a nem hagyományos úton érkező, érdeklődő emberek között.

Nyilván eközben egy hátránnyal is számolni kell: ahogyan a mikrocsoport iránti ragaszkodás erősödik, és ez hangsúlyossá válik egy személy életében, azzal párhuzamosan általában felerősödik a kis csoporton kívülállók iránti ellenszenv, illetve a tőlük való elhatárolódás is. A mikrocsoport erősíti a saját közösség szerepét, és gyengíti a külső csoportok iránti érdeklődést és szimpátiát. De mindenképpen fontos a szerepe, mert mások által közvetített értékek és ismeretek megszerzésének fontos helyszíne az a kis közösség, csoport, ahol aktívan és intenzíven jelen vagyunk.

Nem tekinthetők automatikusan zártaknak ezek a kis csoportok, inkább csak az elkülönülés színterei a nagyobb közösségből. A gyakorlatiasságuk és a közvetlenségük rendkívül vonzó, míg a nagyobb csoportok személytelen és kevésbé gyakorlatias működése nem is tud ilyen helyzeteket teremteni. Nélkülözhetetlen elemei ezek a kis csoportok a mai társadalmi működésnek. Érdemes sokat vizsgálni abba, hogy egészséges jelenlétük és aktivitásuk létrejöttön és folyamatosan működjön a nagyobb közösségen belül.

Az egyházi közösségekben is nagyon sokat jelentenek a kis csoportok. Jó gyakorlati példa erre az, hogy keresztény egyetemista fiatalok között ma a kollégiumi kisközösségek és az összetartó házcsoportok jelentik a legerősebb bázist. Ezekből az egymásra nagyon odafigyelő kis csoportokból él a nagyobb templomi közösség is, ahol láthatóan sok fiatal van jelen az istentiszteleteken és a nagyobb létszámú rendezvényeken. Szinte minden eleven életet élő mai templomi közösség az összetartó kis csoportokra épül, és azokból táplálkozik.

A nagyobb közösségek életét és fejlődését nagyban segítik ezek a mikroegységek

azzal, hogy itt a közeledésnek, az interakcióknak és az egymást segítő cselekvésnek biztos bázisa van. Ha a nagyobb csoport erre odafigyel, és igényt tart a kis csoportok működésére, akkor ezek mindenképpen segítik a nagy közösség rugalmasságát és integráló erejét. Ezzel azt a tételt is fel lehet állítani, hogy a mikrocsoportok folyamatos működése lehet a nagyobb egység megalapozásának, fejlődésének a legfontosabb feltétele. Ott nyílik esély egy új nagyobb egyházi közösség létrejöttére és a közösségi kapcsolódások számának látványos növekedésére, ahol ezeknek a kis csoportoknak az aktivitása megelőzi és átjárja, folyamatosan kíséri a nagyobb közösség életét.

Érdemes ebben az összefüggésben arra is gondolni, hogy az egyházi közösség növekedésének döntő feltétele az, hogy az alapját adó kisebb kapcsolódások, mikrocsoportok, házicsoportok elevenen és hatékonyan működjenek. Ezeken keresztül növekedhet a nagyobb egyházi közösség szélesebb társadalmi kapcsolódása is egy természetes és őszinte kommunikáció keretében. Alulról építkező megújulás indul el ezzel. Fordítva a folyamat nem is működik. A nagyobb csoport nem generál kisebb és mozgékony kisközösségeket, hanem a kisközösségek alapozzák meg a nagyobbat, és működésének legeredményesebb kontrollját is ők jelenthetik.

A keresztény kis csoportok összeilleszkedésének nyilvánvaló szabályait adja meg a kisközösség építésének bibliai alaphangja azzal, hogy az emberi igyekezeten kívül az igazi meghatározó erő ebben a folyamatban a Jézus Krisztus ígéretéhez való töretlen ragaszkodás és az erre való építkezés. Ennek alapján az egyházban az egyes embernek a kereszténysége is csak a többiekkel, az egésszel való kapcsolódásban élhető meg, ahogyan az ember embersége sem valósulhat meg önmagában, ember-társai nélkül. A kis létszámú csoporthoz való kötődéseken keresztül érkezik meg mindenki a nagyobb keresztény közösség életébe. A mikroközösséghez kapcsolódás ezért is fontos eleme a nagyobb egyházi közösség elérésének.

„Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.” (Mt 18,20) Az egyházban éppen ez a krisztusi jelenlét a különféle típusú és adottságú emberek egymáshoz illeszkedésének a biztosítéka. Minden közösségi létforma ennek az ígéretnek a fényében erősödik. Kicsi és nagy csoportok erre alapozva jönnek létre az egyházban. A diaszpórában a legkisebbek ennek alapján látják létjogosultságuk igazolását ma is. Az egymástól eltérő nézetek, habitusok és sajátosságok egymásmellettsége és egymásra találása a mai egyházi közösségeknek is fontos küldetése, ars poeticája. Az összhangra találás művészete ez. Ezt a speciális összekapcsolódási folyamatot nagyon szemléletesen rajzolja meg egy meditációjában Karl Barth: „Egy-egy cél elérésére ugyan néha-néha összefoghatnak az emberek, de éppen ezek a különböző célok és összefogások akadályozzák meg a teljes összeilleszkedést. A gyülekezetben a legfontosabb célért gyűlnek egybe, a kapcsolatuknak

tehát teljesnek és feltétel nélkülinek kell lennie: nem egy halmazzá összefolyva, amelyben az ember jelentéktelenné válik, hanem szabadságban összekapcsolódva! Az egybeszerkesztés így nem egy hézagmentes építmény létrehozását jelenti itt, sokkal inkább egy olyan építményét, amelynek a hézagaiban az egyes építőelemek sarkai és peremei egymáshoz illeszkednek, hogy képesek legyenek kölcsönösen tartani és hordozni egymást.”¹⁴

Az értékek megosztása mint a közösségek hatékonyságának titka

Azért szeret valaki egy csoporthoz tartozni, mert lehetősége nyílik arra, hogy az elért eredményei és a kialakult gondolatai rajta kívül mások számára is megismerhetővé váljanak. A csoportnak pedig elemi szükséglete az, hogy a benne gyakorolt és megélt értékek a tagok összetartozását erősítsék, és az odatartozók megélhessék az egymás iránti nyitottságot. Egy csoport mindig természetes értékátadó és -átvevő közösség az odatartozók számára.

A legkisebb gyermekek éppúgy megteszik az ismerkedő és társkutató lépéseket egy kis csoportban, mint a hatalmas élettapasztalattal rendelkező legidősebbek. Az egyházban éppen ezért minden generációnak meg kell adni azt a lehetőséget, hogy kötődéseket és összetartozásokat éljenek meg a tagjai a csoporttalálkozások alkalmával. Ebben sokat segíthet az, ha az egyes csoportokban kialakul egy közösen elfogadott kommunikációs kultúra. Ezért különösen hangsúlyos a keresztény hit legfontosabb életmegnyilvánulásait és lelkiességi eszközeit kiemelten gyakorolni és a csoport életének a középpontjában tartani. Azok a csoportok válnak erőssé és hatékonyá az egyházban, ahol ezek az életmegnyilvánulások, gyakorlatok és értékek állnak a központban, valamint az intenzív kommunikáció és a közös cselekvés állandó és természetes jellemzője a csoportnak. Minden csoportnak megvan a maga életformája, magatartási normája és az együttlétek hétköznapi és ünnepi „liturgiája”. Ez az identitás része, és ez teremti meg a karakteres megjelenést kifelé is.

A mikro- és makroközösségek élettereje nagyban függ attól, hogy az alapértékeik mennyire tisztán és egyértelműen ismerhetők fel. Az egyházi közösségeknek és csoportoknak is nagyon vigyázniuk kell arra, hogy ne a gyakorlati egyházi élet alapjaitól idegen, tőle távoli értékek domináljanak a mindennapi működésükben, hanem a saját értékek, amelyek eredetien az övék. Ezek a genuin jellemzők legyenek ténylegesen az alapvető értékek a csoport életében. Ugyanakkor legyenek ezek láthatóak a kívülállók számára is. Először ezek tűnjenek fel, ha valaki rátekint a

¹⁴ BARTH 2006, 132. o.

csoportra. Önmagukra és másokra nézve is élményt és erőforrást jelentsenek ezek a prioritások.

Hiába minden erőfeszítés és ügyeskedés egy keresztény csoport kialakulásáért, megújulásáért vagy éppen fennmaradásáért, ha nem áll a középpontjában az eredeti érték, akkor előbb-utóbb kiürül és felszámolódik a közösség. Kell egy egyértelmű belső kohéziós erő, ami összetartja a tagokat. Lehet csak felszíni kötődéssel is egy csoport életet szervezni és megélni, de sohasem lesz képes egy ilyen alapon összeálló közösség igazi értékmegosztásra a tagjai életében.

A keresztény kis és nagy csoportok nem állíthatnak a középpontba mást ma sem, mint a közös erőforrásokat, a keresztény hit és élet alapvető értékeit. A kezdeti időszak értékei kerülnek a mai kontextusba. Ezek pedig az Istenhez kötődésnek és az embertársakhoz való ragaszkodásnak az eredeti megélési területei: a Biblia, az imádság és az ének. A testvéri szeretet, vagyis az összetartozás érzése és az egymásért cselekvés vágya. A módszerek is eléggé állandóak és adottak: beszélgetés, odafigyelés és meghallgatás. A csoport kommunikációjának elemei pedig nem mások, mint aktivitás, kreativitás és szolidaritás. A csoport megélésének az útjai pedig: narratíva, csendesség és jelenlét. A felelősségteljes keresztény közösség megvalósulásának csatornái a befogadás, az elfogadás és a megértés. Ennek a műhelye lehet a gyülekezeti közösség kis és nagy csoportjaival egyaránt.

A fejlődés és a megújulás motorjai a kisebb egységekben elinduló és dinamikusá váló kezdeményezések. Egy vidéki város lelkésze ezt a mindennapi gyakorlatra vonatkoztatva nemrégben így fogalmazta meg: „A jelen helyzetben gyülekezeti szolgálatunk prioritását – természetesen mindent alárendelve az evangéliumhirdetés megkérdőjelezhetetlen elsőbbségének – a különböző kisebb csoportok, rétegek sajátosságainak, érdeklődésének figyelembevételében, de a kisebb egységekből felépülő nagy közösség belső dinamizmusának, szellős átjárhatóságának munkálásában látjuk. Istentiszteletek liturgikus, korosztályos, lelkeségi elágaztatásai, és a különböző, nem szorosan liturgikus istentiszteleti alkalmak sokfélesége határozza meg gyülekezeti munkánkat. Ezekre épülnek olyan kiemelt alkalmak, amelyek azután összehozhatják a tágabb közösség tagjait.”¹⁵

A kics csoportok képesek igazán a helyi adottságokat és a közvetlen környezeti lehetőségeket akceptálni. Egyúttal a bennük integrálódó embereknek azonnal megadják az aktivitási és önmaguk értékeit kiteljesítő magatartás gyakorlásának lehetőségét. A kölcsönös átadás és átvétel gyakorló közösségeiként építik majd fel a nagyobb közösség életét a munkájukkal. Sokszor spontán és meglepetésszerűen érezhető meg a nagy közösségben a kis csoportok munkájának eredménye.

¹⁵ ÖRDÖG 2016.

Összegzésképpen megállapítható, hogy nem a megújítási és szervezési technikák segítenek ma a gyülekezeti és egyházi közösségek növekedésének elérésében, hanem a mélyebb tartalomra és az életsegítő kapcsolatokra fókuszáló csoportok létrehozása és működtetése. Ugyancsak fontos a meglévő csoportok folyamatos fejlesztése. Nem a modellalapú megközelítés hatékony a közösség növekedésben, hanem az alapelvközpontú. Ennek megvalósítása két lépésből áll. „Első lépésként a világ minden táján megtalálható, különböző közösségek megfigyelése alapján meghatározzuk az egészséges közösségek jellemzőit. A második lépésben az így megfogalmazott alapelveket ültetjük át a gyakorlatba a saját közösségünk szükségleteinek megfelelően.”¹⁶

Így érdemes mindig újra elkezdni, illetve szükség esetén az alapoktól indulva felépíteni egy-egy kis közösséget, mert a nagyobb közösség megújulásának ez nélkülözhetetlen feltétele.

Hivatkozott művek

- BARTH, Karl: *Szemvillanások*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2006.
- BOSCH, David J.: *Paradigmaváltások a misszió teológiájában*. Harmat – PMTI, Budapest, 2005.
- CZÖVEK Tamás (szerk.): *Írd meg, amiket láttál. Hét lakótelepi gyülekezet*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2010.
- GRETHLEIN, Christian: *Praktische Theologie*. Walter de Gruyter, Berlin–Boston, 2012.
- GRIFFIN, Ern: *Bevezetés a kommunikációelméletbe*. Harmat Kiadó, Budapest, 2001.
- ÖRDÖG Endre: Tradíció és kreativitás. *Híd*, 2016. 1. sz. 28–29. o.
- PÜSKI Lajos: *Érdeklődéstől az elköteleződésig*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2013.
- SCHWARZ, Christian A.: *Magától. A természetes növekedés útja*. Harmat Kiadó, Budapest, 2015.
- SMITH, Eliot R. – MACKIE, Diane M.: *Szociálpszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
- WERLEN, Martin: *Fókuszban. Egyházprovokációk*. Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2015.

Ajánlott irodalom

- BÖHLEMANN, Peter – HERBST, Michael: *Geistlich leiten*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2011.
- GRABNER, Wolf-Jürgen: *Auf Gottes Baustelle*. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig, 2013.
- GRIFFIN, Ern: *Együtt-lét. Mitől jó egy csoport?* Harmat Kiadó, Budapest, 2008.
- HOFFMANN, Martin – PSCHIERER, Hans-Ulrich: *Reich Gottes im Werden*. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig, 2009.
- „Örömmel adom örökségül”. *Evangelikus közösségi jövőképek*. Szerk. Czöndör István – Kendeh K. Péter. Luther Kiadó, Budapest, 2013.

¹⁶ SCHWARZ 2015, 27. o.